

Halide Edip Adıvar'ın *Vurun Kahpeye* Adlı Romanında Cumhuriyetçi Açılımlar

Saniye KÖKER¹

Öz

Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti, Türk milletinin varlık yokluk mücadelesi verdiği İstiklal Harbi sonucunda kurulmuştur. Cumhuriyet'in dayandığı esaslar üzerine inşa edilen yeni Türk Devleti, sistematik bir biçimde kendi yapısal düzenini tesis ederken aynı zamanda yeni bir toplum modeli de oluşturmaya çalışmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Cumhuriyet'in dayandığı esasların toplum tarafından benimsenmesi kolay olmamıştır. Yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti bu sorunu aşmak için aydın kadrolar oluşturmuştur. Devlet ile Cumhuriyet'in kurucu aydınları arasında tesis edilen bu ilişkide Türkiye Cumhuriyeti Devleti, kendi idari, askeri, iktisadi, siyasi yapısını kurarken toplum kesiminin bu düzene alıştırılması görevini de aydınlar üstlenmiştir. Cumhuriyet'in kurucu aydın kadrosu içinde edebiyatçı kimliğiyle yer alan Halide Edip Adıvar, *Vurun Kahpeye* adlı romanıyla hem Cumhuriyet'e giden o sıkıntılı süreci anlatmış hem de Cumhuriyet'in dayandığı esaslara göndermede bulunmuştur. Millî mücadele hareketinin ve millî mücadele ruhunun işlendiği *Vurun Kahpeye* romanında, Cumhuriyet'in kurucu niteliklerinden olan laiklik, milliyetçilik ve halkçılık ilkelerinin birer kavram olarak ele alınmaktan ziyade, bu ilkelerin işaret ettikleri anlamlar yönüyle romanda yer aldığı görülmektedir. Cumhuriyet'in dayandığı esaslar, yazarın bakış açısına göre kurmaca bir yolla dile getirilmiştir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılarak *Vurun Kahpeye* romanı, Cumhuriyetçi açılımlar doğrultusunda incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, Laiklik, Milliyetçilik, Halkçılık, Vurun Kahpeye.

Republican Expansions in Halide Edip Adıvar's Novel *Vurun Kahpeye*

Abstract

The new Republic of Turkey was established as a result of the War of Independence, in which the Turkish nation struggled for existence and non-existence. The new Turkish State, which was built on the principles on which the Republic was based, tried to establish a new social model while systematically establishing its own structural order. In the first years of the Republic, it was not easy for the society to adopt the principles on which the Republic was based. The new Turkish Republic Government has formed intellectual cadres to overcome this problem. In this relationship established between the state and the founding intellectuals of the Republic, while the Turkish Republic Government established its own administrative, military, economic and political structure, the intellectuals also took on the task of accustoming the society to this order. Halide Edip Adıvar, who is among the founding intellectuals of the Republic with her literary identity, not only told the troublesome process that led to the Republic, but also tried to show the principles on which the Republic was based, with her novel *Vurun Kahpeye*. In the novel *Vurun Kahpeye*, in which the national struggle movement and the spirit of national struggle are processed, the principles of secularism, nationalism and populism, which are the founding characteristics of the Republic, are included. However, these principles are included in the novel in terms of the meanings they point to, rather than being treated as concepts. The principles on which the Republic is based are expressed in a fictional way according to the author's point of view. In this study, the novel *Vurun Kahpeye* was examined in line with the Republican expansions, using qualitative research methods.

Key Words: Republic, Laicity, Nationalism, Populism, Vurun Kahpeye.

Atıf İçin / Please Cite As:

Köker, S. (2023). Halide Edip Adıvar'ın *Vurun Kahpeye* adlı romanında Cumhuriyetçi açılımlar. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(ÖS), 32-45. doi:10.33206/mjss.1328541

Geliş Tarihi / Received Date: 17.07.2023

Kabul Tarihi / Accepted Date: 17.09.2023

¹ Dr. Öğr. Üyesi - Kayseri Üniversitesi, Develi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, saniyekoker@kayseri.edu.tr,

 ORCID: 0000-0001-5305-3219

Giriş

Türk milletinin varlık yokluk mücadelesi vererek kazandığı İstiklal Harbi neticesinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de temelleri atılmıştır. Ancak gerek Cumhuriyet'e giden süreç gerekse de Cumhuriyet'ten sonraki süreç hayli meşakkatlı geçmiştir. Bu süreçte karşılaşılan sorunların başında Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin niteliklerinin topluma tanıtılması gelmiştir. Zira bir toplumda yerleşik inançların, kabullerin, yaşam tarzının değiştirilmesi ve dönüştürülmesi devletlerin değişmesinden çok daha zordur. Bu nedenle Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Atatürk ilke ve inkılaplarının benimsenmesi hususunda yaşanan sorunlara çözüm üretmek amacıyla devlet tarafından aydın kadrolar oluşturulmuştur. Devlet ile Cumhuriyet'in kurucu aydınları arasında tesis edilen bu ilişkide devlet, toplumu yeniden yapılandırma amacına yönelik politikaları belirlerken, bu dönemin aydınlardan özellikle Batıcı ve Ulusalıcı olanlar da çağdaş Cumhuriyet'in ideolojik temellerinin belirlenmesinde rol oynamış, bu politikaların halk kesiminde yeni bir anlam kazanmasına yardımcı olmuştur (Hülür-Demirpolat, 1999, ss. 368-370). Böylelikle Türkiye Cumhuriyeti Devleti kendi idari, askeri, iktisadi, siyasi yapısını kurarken toplum kesiminin bu düzene alıştırılması görevini de aydınlara üstlenmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Cumhuriyet'in niteliklerini, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yaslanacağı ilkeleri topluma tanıtmada konusunda Türk romancıları ön sırada yer almıştır. Bu romancılardan Halide Edip Adıvar (1884-1964), Milli Edebiyat akımı içinde yer almakla birlikte Cumhuriyet'in ilk yıllarında da eser vermiş, Cumhuriyet'in kurucu aydın kadrosu içinde edebiyatçı kimliğiyle bulunmuştur. Yeni bir devletin kurulduğu, yeni bir toplumsal yapının inşa edildiği Cumhuriyet'in ilk yıllarında Halide Edip Adıvar, romanlarıyla bu sürece hizmet etmiştir. Yazarın *Vurun Kabıpeye* (1923) adlı romanı "Cumhuriyet'e giden o sıkıntılı sürecin" ve imkânsızlıklar içinde geçen savaş günlerinin kurmacaya dönüştürülmüş hâlidir (Andı, 2006, s. 166). Bu romanıyla Halide Edip Adıvar, sadece Cumhuriyet'e giden sıkıntılı süreci anlatmakla kalmamış aynı zamanda Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin niteliklerini topluma hissettirmeye çalışmıştır.

Milli mücadele hareketinin ve milli mücadele ruhunun işlendiği *Vurun Kabıpeye* romanında Cumhuriyet'in kurucu niteliklerine dair bazı açılımların olduğu görülür. Bu açılımların başında "laiklik, milliyetlik ve halklık" ilkeleri gelir. Cumhuriyet'in vasıflarını ortaya koyan ve anayasada yer alan bu ilkeler, *Vurun Kabıpeye* romanında açıkça dile getirilmeyip bu ilkelerin işaret ettiği niteliklere dair göndermeler şeklinde romanda yer alır. Bu nedenle konunun daha iyi anlaşılması adına öncelikle Cumhuriyet'in kurucu niteliklerinden olan laiklik, milliyetlik ve halklık ilkeleri hakkında bilgi verilip ardından bu ilkelerin romandaki açılımları tespit edilmeye çalışılacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Laiklik İlkesi

Din ile dünya işlerinin birbirinden ayrılması anlamına gelen laiklik, Cumhuriyet ideolojisinin de en önde gelen ilkelerinden biridir. Öyle ki İstiklal Harbi kazanılır kazanılmaz Mustafa Kemal'in yaptığı ilk işlerden biri, dinin toplum hayatındaki rolüne dair söylemlerde bulunması olmuştur. İslam'a karşı olmadığını, İslam'ın akılcı bir boyutunun olduğunu dile getiren Mustafa Kemal'in bu söylevlerinin hedefinde, statüleri devletçe tanınmayan din adamları, dini siyasal amaçlar uğruna kullanan kesimler yer almıştır (Zürcher, 2009, s. 46). Mustafa Kemal, din başta olmak üzere, fertlerini birbirine sıkı sıkıya bağlayan bir dizi toplumsal değerlere göre yaşamını şekillendiren, yüksek değerlere sahip bir toplumun içinde bu düşüncelerini dile getirmiştir. Bu toplumun fertleri yıllardır süregelen kurallara ve ölçütlere göre yaşamını idame ettirmiş dolayısıyla meydana gelebilecek herhangi bir değişim, toplumun değer yargılarıyla çeliştiğinde bir direne karşılaşmıştır. Bir toplumda en yüksek sayılan değerlerin, özellikle böyle zamanlarda ortaya çıktığını söyleyen Berkes (2006, s. 20), bu değerlerin dinsel değerler kılığına girmeye de meyilli olduğunu işaret eder. Dini "geleneğin en son sığınağı, en son savunma kalesi" olarak değerlendiren Berkes, topluma mâl olmuş, toplum içinde kök salmış birçok alışkanlığın kolaylıkla dini bir karakter kazandığını belirtir. Toplumların yaşamında zorunlu nedenlerden ötürü bir değişim ortaya çıktığında ise "o zamana dek açıkça din şemsiyesinin altına girmemiş birçok kişi değişme yağmuru karşısında bu şemsiyenin altında toplanmaya başlar." Mustafa Kemal de bu tehlikeyi sezmiş olmalı ki işe ilk olarak din konusundan başlamıştır. Zira Tanzimat'tan beridir yürütölen modernleşme hareketleriyle yeni bir ulus inşa sürecine giren Türk toplumunda din, daima halledilememiş bir mesele olmuş, din ve devlet ilişkileri sağlıklı bir zemine oturtulamamıştır. Her ne kadar din, tümöyle toplumdan dışlanmamış olsa da pozitivist anlayış etrafında yetiştirilmiş Cumhuriyetin kurucu kadroları, uygulamaya koydukları laiklik ilkesiyle tansiyonu daima yüksek tutmuştur (şan, 2012, s. 3). İleride laiklik şeklinde ilkeleşecek olan bu anlayışın din karşıtı bir söylem geliştirmedeğini, dinin rasyonel boyutta algılanması için gerekli önlemlere başvuran bir seyir izlediğini söylemek mümkündür.

Mustafa Kemal'in kurucusu olduğu ve son kez katıldığı Cumhuriyet Halk Partisi'nin Dördüncü Büyük Kurultay Görüşmeleri Tutulgası'nda (1935, s. 78) laiklik ilkesi şöyle tarif edilir: "Din, bir vicdan işi olduğundan dini, dünya ve devlet işleri ile siyasadan ayrı tutmayı, ulusumuzun çağdaş medeniyet yolunda ilerlemesi için başlıca şartlardan sayar." Buna göre laiklik, sadece din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması anlamından öte manaları da işaret eder. *İlim ve tekniği* esas alan ve *asrın ihtiyaçlarına* göre davranmayı prensip haline getiren bu görüşler laiklik ilkesi uyarınca benimsenmiştir. Bu doğrultuda saltanat ve hilafetin kaldırılmasından sonra yapılan ve yapılması planlanan değişiklikler arasında, dinle ilgili maddelerin çıkarılarak siyasal düzenin laikleştirilmesine yönelik çalışmalar yer alır. Medreselerin kapatılarak eğitim-öğretim birliğinin sağlanması, Arap alfabesi yerine Türk alfabesinin kabul edilmesi, Kur'an-ı Kerim'in ve ezanın Türkçeye çevrilmesi, kadın-erkek eşitliğinin sağlanması bu değişikliklerden birkaçıdır (Albayrak, 2010, s. 332).

Laiklik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılapların temelinde, dinin ahlaki belirleyici özelliğini ve vicdani yönünü kültürel bir alana kaydırmak, dinin toplum hayatındaki etkisini azaltmak olduğu söylenebilir. Zira laikliğin çağın ihtiyaçlarıyla olduğu kadar din ve vicdan hürriyeti ile olan ilişkisi ön sırada gelir. Ancak İslamiyet'te dinsel nitelik verilen birçok kural ile siyaset, hukuk, eğitim, halk gelenekleri gibi dünyasal düzene ait birçok durum birbirine karışmış bir vaziyettedir. Geleneksel olan her şeyi kutsallaştırma temayülü, İslam inancında ruhani ile dünyevi olanı bir arada tuttuğu için laiklik ilkesi toplumun bazı kesimlerince yanlış anlaşılmıştır. Dinin toplum hayatındaki yerini iyi gözlemleyen Mustafa Kemal, İslam dinini rasyonel ve doğal bir din olarak görürken dinin toplumsal rolü hakkında çelişkili bir durum olduğu sonucuna varır. Toplumsal bir felaket karşısında, ulusal fedakârlıklarda, dayanışmada dinin önemli bir rolünün olduğunu fakat buna karşılık şeriat ya da tarikat kılığında dinin, ulusal çabayı baltalayan bir güç konumunda bulunduğunu fark etmiştir (Berkes, 2006, ss. 537-541). Bu farkındalık karşısında İslam dinini rasyonalite açısından sorgulayan Mustafa Kemal, İslam'ın akla yakışan bir din olabileceğini ancak din araçlarının elinde dinin kişiyi köleleştirebileceğini ve siyasal çıkarı elinde bulunduranlarca da dinin bir sömürü aracı olarak kullanılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca Mustafa Kemal'e göre İslamiyet akıl dini ise anlamı bilinmeyen bir dil aracılığı ile bu dinin bağdaşması imkânsızdır (Berkes, 2006, s. 542).

Mustafa Kemal, dinin rasyonel boyutundan ziyade halkın manevi yaşamlarının ürünü olan alışkanlıkları üzerinden çağdaşlaşma yoluna gidilmesi gerektiği üzerinde yoğunlaşır. Geleneksel yaşam ile dini yaşam arasındaki kaynaşmadan doğan hayat tarzı, laiklik ilkesi bağlamında üzerinde önemle durulan bir konu olmuştur. Bu hususlara daha çok dinin ya da geleneksel olanın kötüye kullanıldığını göstermek suretiyle dikkat çekilmek istenmiştir. O dönemlerde yazılan roman ve hikâyelerin çoğunun bu konuya temas etmesi, durumun ciddiyetini ortaya koyar. Mesela topluma zararlı birer kurum haline gelen tekkelerdeki yozlaşmalar *Nur Baba* romanında işlenirken medrese eğitime karşı laik öğretim için mücadele eden öğretmenler *Yeşil Gece*'de ele alınmış, Sinekli Bakkal romanında ise geri kalmış halk arasındaki hurafelere yer verilerek dolaylı ya da dolaysız yollarla kurmaca dünya içinde konuya dikkat çekilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Milliyetçilik İlkesi

Milliyetçilik ilkesine geçmeden önce Mustafa Kemal'in millilik hakkındaki düşüncelerine bakmakta fayda vardır. Mustafa Kemal, millî bir vasıf taşımadığını düşündüğü Osmanlı Devletini "şahsi, gayrivazih ve gayri müstakar" buluyordu. Çünkü ona göre millilik, farklı kültüre ve emellere sahip olan, farklı uyruklardan oluşan insanları bir araya toplayan bir kavram değildir. Bu şekilde oluşan bir devletin teşkilatını asılsız ve çürük bulan Mustafa Kemal, farklı milletleri ortak ve genel bir unvan altında toplamanın ve bunları aynı hukuk ve koşullar altında bulundurmanın devlet tesisinde cazip ama aldatıcı olduğunu söyler. Pan İslamizm, Pan Turanizm gibi siyasetlerin başarısızlığına dikkat çeken Mustafa Kemal, ırk farkı gözetmeksizin bütün beşeriyete şamil cihangirane devlet oluşumu hırslarının olumsuz neticelerini örneklerle ortaya koyar. Mustafa Kemal'in millilik anlayışı her şeyden önce millî bir siyasetle tesis edilen bilince dayanır. Onun millî siyasetten kastettiği ise millî sınırlar dâhilinde, her şeyden evvel kendi kuvvetine dayanmak, millî varlığını muhafaza etmek, milletin saadeti için çalışmak, memleketini bayındır kılmak, ortak emeller peşinde koşmak, millete zarar vermemek, medeni ve insani muameleye ve müteakıl dostluğa intizar etmek, ilmin, aklın ve mantığın ışığında ilerlemektir (Atatürk, 1938). Mustafa Kemal'in millilik hakkındaki düşünceleri, onun ileride kuracağı Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu ilkelerinden olan milliyetçilik ilkesinin özünü oluşturmuş, aynı ilke millî mücadele yıllarında halkı motive etmede etkili olmuştur.

İstiklal Harbi yıllarında Türk milliyetçiliğinin millî mücadele ruhunu oluşturduğunu belirten Peyami Safa (1997, ss. 85-86), kurtuluş hareketinin taşıdığı bütün sıfatları buna delil olarak gösterir: "Millî Mücadele", "Millî İstiklâl", "Millî Hareket", "Millî Zafer", "Büyük Millet Meclisi", "Hakimiyet-i Millîye", "Kuva-yı Millîye" tamlamalarındaki millî kelimesi sadece "millet mensup, millet için, millet uğruna" anlamlarına

gelmez aynı zamanda milliyetçilik mefhumunun bütün manalarını da içine alır. Mustafa Kemal Samsun'a ayak bastığı günden itibaren bütün söyleverlerinde, milliyetçilik mefhumunun içerdiği değerlere dayalı yeni bir toplum inşa etmek istediğini vurgulamıştır. Öyle ki “Türk milletinin kurtuluşuna, dirilişine, atılışına ve yükselişine ait prensipleri teker teker çizerken her defasında ve daima millet, irade-i millîye, millî hakimiyet, vicdan-ı millî, milliyet ve milliyetçilik mefhumları”nı kullanması, milliyetçilik fikrinin yeni kurulacak devletin temel dinamiklerinden biri olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Cumhuriyet Halk Partisi'nin dördüncü kurultayında (1935, s. 54) millet “dil, kültür ve mefkûre birliği ile birbirine bağı vatandaşların teşkil ettiği siyasi ve içtimai bir bütün” şeklinde tanımlanmıştır. Buna göre milliyetçilik, milleti millet yapan hususları bünyesinde toplayan bir ilkedir. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde veya dışında yaşayan ve kendisini Türk olarak gören herkes, Mustafa Kemal'e göre, bu milletin birer ferdidir. Vatandaşlık bağı ile birbirine bağı olan bu millet ırk, cinsiyet ve renk ayrımı yapılmaksızın aynı vatan coğrafyasında aidiyet duygusu içinde yaşar (Acar, 2018, ss. 137-138). Türkiye Cumhuriyeti devletin kurucusu Mustafa Kemal'in milliyetçilik anlayışını yansıtan bu tanımın ırkçılığı açıkça reddettiğı anlaşılmaktadır.

Milliyetçilik ilkesinin özünü *millî bir gaye* için hareket etmek düşüncesi oluşturur. 27/28 Haziran 1919 tarihinde, Sivas'tan Erzurum'a hareket eden Mustafa Kemal (1938, s. 31), yanında bulunan silah arkadaşlarına içinde buldukları durumun ne kadar zor olduğunu söylerken aynı zamanda millî duygularla hareket etmenin önemini de vurgulamıştır. Sadece millî gaye için ortaya atılacakların değil bütün bir memleketin imha edilme ihtimalinin olduğunu, bu harekete önderlik edeceklerin her ne olursa olsun gayelerinden dönmemelerini, son nefeslerine kadar bu kutsi dava uğruna fedakarlıktan kaçınmamalarını telkin den Mustafa Kemal, kalbinde bu kuvveti hissetmeyenlerin teşebbüse geçmemelerini aksi takdirde hem kendilerini hem de milleti iğfal etmiş olabileceklerini özellikle belirtmiştir. Mustafa Kemal, bunları söyledikten sonra millet namına ortaya çıkmanın gerekliliğine inanacak ve kaçarak, saklanarak değil bizzat bağıarak yüksek bir sesle bütün millete bu sesi duyurmaya çalışacaktır. Bu bağlamda milleti de aynı vatan coğrafyası üzerinde yaşayan, aynı duygu ve düşüncelerle birbirine bağılanan, ortak idealleri ve hedefleri olan insanlar olarak düşünmek gerekecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Halkçılık İlkesi

Atatürk ilke ve inkılaplarından olan halkçılık, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel vasıflarından biridir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin Dördüncü Kurultay'ında (1935, ss. 45-46) bu ilke şöyle açıklanmıştır: “Biz her yurttaşın elini yurttaş olarak sıkarken, beraber çalışırken, onda saygı ile tanımaya değer vasıflar görür ve her vatandaş müsavî haklı, müsavî şerefli insan olarak tanır ve imtiyaz davasında bulunmayan yurttaşlar kitesini halktan ve halkçı olarak tanırız.” Programda, Türkiye'de derebeylik, ağalık, aile, cemaat gibi imtiyazlı bir sınıfın olmadığı vurgusu yapılırken, sermaye ve büyük iş sahiplerinin para ve varlık gücüne dayanarak işçilerin haklarını çiğnemelerine de müsaade edilmeyeceğı bildirilmiştir. Halkçılık, manasını sadece kendi içinden alan bir ilke olmayıp milliyetçilik ile birlikte anlam bütünlüğüne kavuşur. Bu yönüyle halkçılık, parti programında milliyetçiliğı en temiz ve saf değere çıkararak bir ilke olarak tanımlanır. Buna göre “Türk vatanının sınırı içinde, dil birliğı, kültür birliğı ile mazi hatıralarına ve gelecek zamanın emellerine bağılılıkta birleşme” milliyetçiliğı ifade ederken bütün bunların yanında, “içinde sınıf, imtiyaz çarpışmaları kopmayan yani halkçı bir duygu ile birleşmemiş olan bir ulus yığını hak ve şerefte müsavî teklerden kurulmuş bir ulusal birlik vücuda getiremez.” Böylelikle halkçılık ilkesi, programda da belirtildiğı üzere, milliyetçilik ilkesi ile birlikte birbirini seven, birbirine bağılanan halkların varlığını ifade eder.

Halkçılığın halka dayanan bir ilke olması, Berkes'e göre (1982, s. 37) onu doğrudan içyapı ile ilgili bir davanın ifadesi haline getirir. Zira halk kavramında ırk, din ve mezhep gibi içeriklerden önce “politik egemenlik” kavramı öne çıkar. İdare edilen, imtiyazlılar zümresine dâhil olmayan halk özellikle köylü ve esnaf kesimlerinden oluşmaktadır. Dolayısıyla halk; idareci, okumuş veya imtiyazlılar dışında kalan kesimdir. Buna göre halkçılık kavramı, sınıfların varlığını inkâr eden ve toplumun her kesiminin rol alacağı millî bir dayanışma öneren karaktere sahiptir (Zürcher, 2009, s. 52). İstiklal Harbi yıllarında millî mücadele ruhunu milliyetçi duygularla birlikte en iyi taşıyan halk kitesinin, yeni Türk devleti kurulduktan sonra devletin egemen gücü haline getirilmesi de önemli bir adım olmuştur.

Halkçılık kavramının Millî Mücadele döneminde sıklıkla gündeme gelmesinin en önemli nedenlerinden biri, toplumun değışik kesimlerinin ortak bir mücadele etrafında birlikte hareket etmesi olmuştur. Bu yıllarda filizlenmeye başlayan birçok düşünce için halkçılık, seçkinciliğın ve merkezî bir devlet anlayışının aksine konumlanır. Anadolu'da oluşmaya başlayan birçok ulusal kurtuluş hareketinin anti-bürokratik ve merkezîyetçilik karşıtı bir tutum benimsemesi de halkçılık bağlamında değerlendirilebilir (Karaömerlioğlu,

2009, ss. 274-275). Bu durumda halkçılıktan anlaşılın, toplumda her türlü ayrımcılığın ve ayrıcalığın reddedilmesi, herkesin eşit haklara sahip olabilmesidir.

Mustafa Kemal'in halkçılık ilkesi, halk yararının gözetilmesini esas alır. "Halk yönetimi, eşitlik, sınıfsızlık" gibi başlıca üç temel bileşenden oluşan halkçılık, gücünü halktan alan, halka hizmet etmeyi amaçlayan bir ilkedir. Millî Mücadele'ye halkla bütünleşerek katılan, gücünü halktan alan Mustafa Kemal'e göre halk, iktidarın ve hâkimiyetin gerçek ve tek temsilcisidir (Atatürk Ansiklopedisi). Halkın menfaatini her şeyden önde tutan Mustafa Kemal, sınıf kavgasını reddeden, millî dayanışmayı ve sosyal adaleti merkeze alan bir tutumu benimsemiştir. Milliyetçilik anlayışının bir sonucu olarak halkçılık, aynı millî toplumun köylü, esnaf, işçi, tüccar, çiftçi, sanatkâr, memur gibi birer ferdi olarak sosyal adalete uygun biçimde işbirliği yapmalarını öngörür. Farklı meslek ve zümreler arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda ise halkın yararının her şeyin üstünde tutularak uzlaştırılması esas alınır (Feyzioğlu, 1985, s. 393). Sınıflar arası çatışmayı açıkça reddeden ve sosyal dayanışma ile birlik ve beraberliği esas alan halkçılık ilkesinin adalete yapmış olduğu vurgu, esasında onun en önemli yanını teşkil eder. Zira adaletin tesis edilmediği bir toplum daha baştan yıkılmaya mahkûmdur.

***Vurun Kahpeye* Romanında Cumhuriyetçi Açılımlar**

Roman Hakkında Birkaç Söz

Millî Edebiyat akımı içinde yer alan ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında da eserler kaleme alan Halide Edip Adıvar, Millî Mücadele'ye kadar bireysel romanlar yazmış, Millî Mücadele'nin başlamasıyla birlikte toplumu esas alan, toplumun sorunlarını yansıtan romanlar kaleme almıştır. Bu romanlardan biri de *Vurun Kahpeye*'dir. 1923 yılında *Akşam* gazetesinde tefrika edilen roman, 1926 yılında kitap halinde basılır. Roman, Millî Mücadele döneminde Batı Anadolu'da (Afyonkarahisar) bir köyde yaşanan olayların anlatımına dayanır. Romanın başkişisi Aliye, İstanbul'da eğitim almış ve öğretmenlik mesleğini ifa etmek için Anadolu'nun hiç tanımadığı bir köyüne öğretmen olarak atanmış idealist bir genç kızdır. Romanda Millî Mücadele'nin "eğitim" cephesini temsil eden ve eğitim alanında kendi savaşını veren Aliye'nin yanı başında duran bir diğer kahraman Tosun Bey'dir. Millî Mücadele Hareketi içinde Yunan işgaline karşı oluşturulan Kuvayı Millîye birliğinin komutanı olan Tosun Bey, hem Yunan ordularına hem de vatan hainlerine karşı verdiği savaş ile Millî Mücadele'nin "millî" cephesini temsil eder. Romanda Aliye'nin ve Tosun Bey'in karşısında yer alan kişilerden Hacı Fettah Efendi, din istismarlığı yapması yönüyle Millî Mücadele'nin "dini" cephesini temsil ederken, onunla aynı tarafta bulunan Kantarcıların Uzun Hüseyin Efendi de menfaatperestliği ile Millî Mücadele'nin "hainlik" cephesinde Hacı Fettah Efendi ile birlikte bulunan kişidir. Romanın başlarında yer alan maarif müdürü ile muallim Hatice Hanım ise idealist öğretmen Aliye'nin karşıtı olacak şekilde Millî Mücadele'nin "geri kalmış eğitim sistemi" cephesinde yer alırlar. Roman kişilerinin temsil ettikleri yönlere bakıldığında *Vurun Kahpeye* adlı eserde sadece Millî Mücadele savaşının işlenmediği aynı zamanda dini kötüyü kullanma, millî duygularla hareket etmeyip kişisel çıkarlarını öne alma dolayısıyla vatanını satma; canından vazgeçecek kadar vatanını sevmeye, çağ dışı kalmış bir eğitim sistemine karşı modern ve yenilikçi bir eğitim sisteminin gerekliliğini duyma gibi davranışların da işlendiği görülür. Bütün bu davranış modelleri, duyuş ve düşünüş şekilleri kısacası romanda öne çıkarılan izlekler, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yaslanacağı nitelikleri işaret etmesi açısından önemlidir.

Halide Edip Adıvar, *Vurun Kahpeye* adlı romanında Cumhuriyet'in kurucu nitelikleri hakkında açıkça bir göndermede bulunmaz ancak konuyu ele alış tarzına bakıldığında Millî Mücadele'nin sadece sahada ve savaş meydanında verilmediğini, asıl meselenin bundan sonraki verilecek mücadelede saklı olduğunu ima eder. Roman kahramanlarıyla ilişkilendirilerek yapılan temsiller, esasında Cumhuriyet'in kurucu niteliklerine birer atıf mahiyetinde düşünülmelidir. Buna göre *Vurun Kahpeye* romanı -her ne kadar Millî Mücadele'yi ele alan bir eser olsa da- bu çalışmada, Cumhuriyet'e giden süreci göstermesi ve Cumhuriyet ile birlikte yapılması gereken hususları işaret etmesi açısından ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci kısmını oluşturan bu bölümde, Cumhuriyet'in kurucu niteliklerinden "laiklik, milliyetçilik ve halkçılık" ilkeleri, romandan alınan örnekler doğrultusunda, yazarın vermek istediği tezler etrafında irdelenecektir.

***Vurun Kahpeye* Romanında Laiklik Açılımı**

Vurun Kahpeye romanında, Cumhuriyet'in kurucu niteliklerinden olan laiklik ilkesinin işaret ettiği anlam, anayasada belirtildiği gibi din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması şeklinde görülmez. Daha çok toplum yaşamını biçimlendiren dini argümanların saptırılması, toplumda saygınlığı olan din adamları tarafından dininin kötüyü kullanılması ve buna bağlı yaşanan olumsuzluklar ekseninde bir laiklik açılımının olduğu görülür. Bu bağlamda romanın temsili karakteri Hacı Fettah Efendi'dir. Hacı Fettah, menfaatperest, kindar,

bağnaz, dini kendi emelleri uğruna kullanmaktan çekinmeyen, acıma duygusundan yoksun, iftiracı ve vatan haini bir tipin temsilidir. Cuma namazında sonra halkı meydanda toplayan Hacı Fettah'ın Kuvayı Milliyey aleyhine verdiği vaaz, onun tarafını açıkça belli eder:

Bıyksızları, gâvurlar gibi yakalık takanları, din düşmanı olanları istemeyiniz! Onlar ki ellerine kudret geçer geçmez mukaddesatı çiğner, kadınlarımızın örtülerini kaldırır, sünnet ve farzı inkâr ederler. Onları istemeyiniz! Ey ahali onların kanı kâfirlerin kanı gibi helâldir. Hatta derim ki herhangi bir kuvvet ve hükümet, nereden gelir ve kim olursa olsun, camilerimizi, dinimizi sıyanet ederse ona biat ediniz (Adıvar, 2000, s. 20).

Hacı Fettah Efendi bu vaazı ile Mustafa Kemal'in karşısında durduğu ve önlem alınmadığı takdirde tehlikeli boyutlara varabileceğini bildirdiği din istismarlığını açıkça ortaya koyar. Burada öne çıkan düşünce, dini kullanarak toplumu kışkırtmada, topluma fitne yerleştirmede ve topluma nifak tohumlarını ekmeye din adamlarına biçilen roldür. Aliye öğretmenin, tam da Hacı Fettah'ın vaazını verdiği günde, öğrencilerini toplamış, ellerinde bayraklarla, dillerinde millî heyecanı duyuran şarkılarla kasabada gezdirirken Hacı Fettah'ın sözlerinin öznesi hâline gelmesi, dinin kötü emellere nasıl alet edildiğini gösterir:

Görüyor musunuz? Erkeklerin içinde yüzü gözü açık namahremler Müslümanların kalbini fesada vermek için şarkı söyleyerek dolaşıyorlar. Bunlar, bunlar mel'undur, bunların eline çocuklarınızı teslim etmeyiniz, eğer bir gün yalnız içimize Yunan girdiğini değil, başımıza taş yağdığını görmek istemiyorsanız, bu karıların üstleri başlarıyla beraber kendilerini de parçalayınız, yoksa Cenab-ı Hakk'ın bütün gazapları üzerimizden eksik olmayacaktır (Adıvar, 2000, s. 23).

Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal, çalışmanın başında da söylendiği gibi, dine karşı değildir; o daha çok dini suiistimal edenlerin ve hurafecilerin karşısında durmuş; gerçek din âlimleri ile dini kötüye kullanan kimseleri birbirine karıştırmanın yanlışlığını vurgulamıştır. Mustafa Kemal, "Konya Gençleriyle Konuşma" yaptığı demecinde bu konu üzerinde uzun uzun durmuştur. Türk Ocağı'nda gerçekleşen bu konuşmada operatör Eyüp Sabri'nin "Milletimizin inkılâbına muhalefet eden ve kendisini din irşadiyle mükellef telâkki eyleyen bir sınıf var, bu sınıfa karşı ne gibi tedabir alınmıştır?" sorusunu Mustafa Kemal soruyu yeni baştan ele alarak cevaplar: "Bu millet esasen her şeye kabiliyetlidir, fakat bazı insanlar vardır ki hakikati idrâk edecek kadar mütekâmil değildir. Bu sebeple, halkın saf vaziyetinden istifade ederek, halka muzir fikirler vererek, halk için müfsit mevkiinde kalabilirler. Bunlara karşı tedbir var mıdır?" Eyüp Sabri'nin sorusunu düzelttikten sonra Mustafa Kemal şöyle devam eder:

... Hoca olmak için, yani hakayiki diniyeyi halka telkin etmek için, mutlaka kisvei ilmiye şart değildir. Bizim ulvî dinimiz her müslim ve müslimeye amme taharrisini farz kılıyor ve her müslim ve müslime ümmeti tenvir ile mükelleftir. (...) Milletimizin içinde hakikî ulema, ulemamız içinde milletimizin bihakkın iftihar edebileceği âlimlerimiz vardır. Fakat bunlara mukabil kisvei ilmiye altında hakikati ilimden uzak, lüzumu kadar taallüm edememiş, tariki ilimde lâıyık kadar ilerleyememiş hoca kıyafetli cahiller de vardır. Bunların ikisini birbirine karıştırmamalıyız. Seyahatlerimde, birçok hakikî münevver ulemamızla temas ettim. Onları en yeni terbiyeyi ilmiye almış, sanki Avrupa'da tahsil etmiş bir seviyede gördüm. Ruh ve hakikati İslâmiyeye vakıf olan ulemamızın hepsi bu mertebeye kemalindedir. Şüphesiz ki, bu gibi ulemamızın karşısında imansız ve hain ulema da vardır, lâkin bunları onlara karıştırmak musib olmaz (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II: 144).

Mustafa Kemal, gerçek din âlimi ile dini suiistimal edenlerin Emeviler Dönemi'nden başlamak üzere birbirine karıştırıldığını söyleyerek konuşmasına devam eder. Gerçek din bilginlerinin hiç kimsenin tahakkümü altına girmediğini, kimseye boyun eğmediğini, kimseden –iktidar sahiplerinden- korkmadıklarını buna karşın bu gibi din adamlarının türlü işkencelere uğradıklarını, sürgünlere gönderildiklerini ya da idam edildiklerini belirttikten sonra bütün bunlara rağmen bu din adamlarının hükümdarların keyfine göre dini alet etmediklerini belirtir. Gerçekte din bilgini olmayan, açgözlü, menfaatçi kimseler ise sırf o kisvede bulunmalarından ötürü bilgin olarak değerlendirilmiştir. İşte Mustafa Kemal, o dönemlerde hükümdarların asıl bunları gerçek, uygun din adamları olarak gördüklerini söyler. O dönemin hükümdarları, kendi çıkarlarına uygun fetvalar verecek din adamlarına ihtiyaç duydukları için böyle gerçek olmayan din adamlarını himaye etmişler, gerçek din âlimlerine karşı ise daima kötü duygular beslemişlerdir.

Vurun Kalpeye romanındaki Hacı Fettah Efendi, Mustafa Kemal'in tanımladığı dine zararlı kimselerden biridir. Kendi menfaatini öne alan, açgözlü, bağnaz bir kişilik olmakla birlikte halkı galeyana getirebilecek bir güce de sahiptir. Yunanlılara karşı vatan savunması yapan Kuvayı Milliyecileri gâvurlara benzeten, onları din düşmanı gibi gösteren, katledilmelerini kâfirlerin kanı gibi helâl sayan Hacı Fettah Efendi, bütün bu

söylemlerini din kisvesi altında yapar. Romanın yazarı Halide Edip, böyle bir tip çizerken Mustafa Kemal'in bu demeçlerini referans alarak mı bunu yapmıştır bilinmez, ancak çizdiği tip ile Mustafa Kemal'in söylemlerinin bu kadar örtüşmesi de tesadüf olamayacak kadar gerçekçidir. Mustafa Kemal, verdiği demecinin devamında Emeviler Dönemi'nde yaşanan bu durumun benzerinin Osmanlı zamanında hatta en son hükümdar Vahdettin döneminde yaşandığını belirterek adeta Hacı Fettah'ı tarif etmiş gibidir: "Onun emriyledir ki, bile bile ölüme götürülen milleti kurtarmak isteyenler âsi ilân edildi. Onun emriyle millet ve vatani kurtarmak için kan döken aziz ordumuzun bağiler sürüsü olduğuna dair fetvalar veren ulema kıyafetli kimseler çıktı." (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C. II: 145). Yine benzer şekilde Hacı Fettah'ın Aliye öğretmeni işaret eden sözlerini, Mustafa Kemal'in demeçlerinin kurgulanmış hâli olarak düşünmek mümkündür. Konya gençlerine hitaben yaptığı konuşmada Mustafa Kemal, "din bilginleri içinde böyle hain kimseleri himaye eden, kötü hareketlerini şeriata uyduran, din kisvesi altında ve şeriat sözleriyle milleti ayağa kaldıran ve aldatan" bilgin görünümü kimselerin kötülüğe alet olduklarını, dini siyasetin, menfaatlerin ve zorbalığın aracı yaptıklarını söyler. İşte bu noktada Hacı Fettah Efendi gerek Kuvayı Millîye taraftarlarına gerekse de Aliye öğretmene yönelik sözleriyle, Mustafa Kemal'in anlatmak istediği dine zararlı kimselerin bir örneğini oluşturur.

Vurun Kahpeye romanında anlatıcı, dinin kendisine karşı olumsuz bir tavır takınmaz. O sadece, dini temsil eden kişilerden beklenen davranışları görememekten kaynaklanan bir isyanı dile getirir. Bunu da zihinlerdeki ve kalplerdeki din ile karşısında somut bir şekilde duran din arasındaki uçurumu gören Aliye'nin şahsında ifade eder. Aliye, babası yerine koyduğu, yanında huzur ve güven duyduğu Ömer Efendi'nin, Kuvayı Millîye taraftarı olmak suçuyla yakalandığını ve Yunan kumandan Damyanos tarafından idama mahkûm edildiğini öğrenince soluğu, Yunanlılarla arasının iyi olduğunu bildiği Hacı Fettah Efendi'nin yanında alır, onun önünde diz çöküp tevazu ile Ömer Efendi için Hacı Fettah'tan yardım diler. Bunun üzerine Hacı Fettah Efendi, kinle ve öfkeyle Ömer Efendi'nin asılacağını kumandanından duyduğunu söyler ve Aliye'nin bu felaketten kurtulmasını, tövbe ve istiğfar etmesini, yüzünü Müslüman kadınlar gibi örtüp erkekleri günaha sevk eden güzelliğini kapamasını tavsiye eder. Anlatıcı, Hacı Fettah Efendi'nin din kisvesi altında din ile hiç bağdaşmayan bu davranışın Aliye'deki tezahürünü psikolojik bir boyutta verir. Aliye, Hacı Fettah'ta bir dayanak, bir sığınak aramanın boş bir hayal olduğunu anlar ve Hacı Fettah Efendi'nin temsil ettiği her şeye lanet etmek arzusu duyar. Sonra, kedisi de anlam veremeyecek biçimde, daha önceden camiye gittiği mevlit akşamını hatırlar ve gerçek din ile Hacı Fettah'ın temsil ettiği dini mukayese eder:

Hayır, din bu değildi, bu çirkin ve galiz Hacı Fettah Efendi'nin temsil ettiği şey değildi. Din, nurlar içinde nihayetsiz bir rahmetin, şefaatin tecellisiydi. Kundakta ümmeti için şefaet eden Peygamber'in asi ümmetine melce olan büyük Muhammed'in dini idi. Hacı Fettah Efendi, din perdesine bürünmüş, dünya yüzünde şeytanın insanları tazip için gönderdiği bir mümessildi (Adıvar, 2000, s. 116).

Aliye'nin zihninden geçen bu düşünceler, romanda din konusunda neye karşı çıktığını, neyin tenkit edildiğini açıkça gösterir. Burada karşı durulan din değil, dinin temsil edilmiş biçimidir. Nitekim anlatıcı, iki din adamını mukayese etmek suretiyle aradaki farkı ortaya koyar. Hacı Fettah Efendi ile birlikte mukayesesini yapılan diğer din adamı, Aliye'nin camide mevlidini dinlediği ihtiyar Dede'dir. Aliye, Dede'nin mevlidini dinlerken aklına birden Hacı Fettah Efendi gelir:

Hâlbuki bu güzel camiın durduğu meydanda daha kaç gün evvel başka bir adam, vazifesi kutsî olan bir din adamı, ona cehennem ve azap dakikaları yaşatmıştı. Nasıl olur da bu kadar beşeri, bu kadar merhamet ve iyilikle dolu bir dinden Hacı Fettah Efendi o kadar kâbusa benzeyen bir azap ve işkence çıkarıyordu (Adıvar, 2000, s. 60).

Görüldüğü gibi, romanda dinin ele alınış şekli, Mustafa Kemal'in din konusundaki düşüncelerinin birer yansıması gibidir. Mustafa Kemal'in, İstiklal Harbi kazanılır kazanılmaz ilk iş olarak din konusuna girmesi, dinin kötü niyetlere alet edilmesi sonucu ortaya çıkacak tehlikeleri önlemek adına yapılmış bir hamledir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin laik bir yapıda olması, dinin reddi veya dini inanç ve ibadetlerin sınırlandırılması anlamına gelmez. Mustafa Kemal'in öngördüğü laiklik en başta, dini duyguların kötüye kullanılmasını önlemeye, millî birlik ve bütünlüğü korumaya yöneliktir. Millî mücadele döneminde de görüldüğü üzere dinin en çok istismara uğrayan alan olması, belki de bu inkılabın ivedilikle yapılmasını gerektirmiştir. *Vurun Kahpeye* romanında din adamları vasıtasıyla ele alınan bu konunun, Cumhuriyet'in kurucu niteliklerinden olan laikliğin önemine gönderme niteliğinde bir açılım olarak okunabilir.

Vurun Kahpeye Romanında Milliyetçilik Açılımı

İstiklal Harbi'nin başlangıç noktasını oluşturan ve millilik vasfından neşet eden milliyetçilik, bütün bir millî mücadele ruhunu idare eden amillerin başında gelir. Millî mücadelenin hemen başında İzmir, Aydın ve Manisa'nın işgali; Yunanlıların buralarda yaptığı zulümler karşısında Türk milletinin tepkisiz kalması, millî varlığa vurulan bu feci darbeye rağmen Türk milletinin harekete geçmemesi Mustafa Kemal'i endişelendirmiş ve Mustafa Kemal derhal milleti ikaz edip harekete geçirmenin lüzumunu duymuştur. Bu amaçla memleketin dört bir yanında, yapılan bu zulümlerin, işgallerin haksızlığını dile getirecek, kamuoyuna bunu yansıtacak mitingler düzenlenmesi talimatını verir (Atatürk, 2017, ss. 16-17). Anadolu'nun dört bir yanında yapılan bu mitingler, bu millî tezahüratlar milletin istiklalini muhafaza yolunda gösterdiği başarının ilk işaretlerini vermesi açısından önemlidir. *Vurun Kahpeye* romanında millî mücadelenin bu yönü Aliye öğretmenin gayretleri vasıtasıyla ortaya konur.

Vurun Kahpeye romanında milliyetçilik ilkesinin açılımı, Mustafa Kemal'in milliyetçilik anlayışından büyük izler taşır. Bu izlerin en belirgin olanı da *ortak kültür* etrafında kümelenir. Aynı vatan coğrafyasında aynı bayrak altında yaşayan, aynı millî duygu ve düşünceleri taşıyan, mensubu olduğu devlete ve vatana sadakatle bağlanan kısacası ortak millî kültüre sahip olan insanlar, milliyetçilik duygusuyla birbirine de bağlıdır. *Vurun Kahpeye* romanında Cumhuriyet'in en önemli ilkelerinden olan, İstiklal Harbi münasebetiyle Cumhuriyet'in kurulmasına vesile olan milliyetçilik ilkesi iki boyutlu bir açılım sergiler. Bunlardan birincisi Aliye, Tosun Bey, Ömer Efendi, Gülsüm hala ve Durmuş tipleriyle temsil edilen boyuttur. Bu kişilerin temsil ettiği milliyetçilik, vatani ve milleti için canlarını feda etmeye hazır bir anlayışla verilir. Milliyetçiliğin diğer boyutu, az öncekinin anti-tezi şeklinde ele alınır. Hacı Fettah Efendi, Kantarcıların Uzun Hüseyin, maarif müdürü ve muallim Hatice Hanım tipleriyle temsil edilen bu milliyetçilik anlayışının anti tezi, kendi menfaatleri için vatanını ve milletini feda etmeye hazır bir anlayışı yansıtır. Mustafa Kemal'in *ortak kültüre* dayanan milliyetçilik anlayışı, *Vurun Kahpeye* romanında, ihanete varan bir kurgu içinde yansıtılır.

Vatani ve milleti için canlarını feda etmeye hazır milliyetçilik anlayışının temsili, romanda ilk olarak Aliye'nin öğrencilerine Kuvayı Milliye ruhunu aşlamak suretiyle ortaya konur. Aliye, öğretmen olarak gönderildiği kasabada bir şahsiyet olarak belirirken bunu en çok da Kuvayı Milliye ruhuyla hareket ederek gösterir. Coşkun bir ruhla çocuklara millî marşlar öğretir, her yerde memleketi işgal eden yabacıların aleyhinde bulunur, ellerinde bayraklarla çocukları millî heyecanla kasaba içinde dolaştırır. Burada öne çıkarılan düşünce, aynı vatan topraklarında yaşayan insanların bağımsızlığına yönelik bir tehdidin olduğunu göstermek ve bunun üstesinden gelebilme yollarından birinin de birlik ve beraberlik içinde hareket etmek olduğunu hissettirmektir.

Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal, millî mücadele döneminde yaptığı kongrelerle, milliyetçilik kavramı üzerinde özellikle durmuş ve bütün bir istiklal mücadelesinin ağırlığını milliyetçilik anlayışına yüklemiştir. Zira içinde millî bir duygu taşımayan milletin sonunun esarete çıkacağını Mustafa Kemal çok iyi anlamıştır. Amasya Tamimi'nde "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır."; Sivas Kongresinde "Bu ülkede yaşayan bütün Müslüman halklar, birbirine karşılıklı hürmet ve fedakârlık duygularıyla dolu, birbirlerinin irkî ve sosyal haklarına saygılı, yaşadıkları muhitin şartlarına tam olarak riayetkâr öz kardeşlerdir."; "Her türlü yabancı işgal ve müdahalesine karşı ve Osmanlı Hükümetinin dağılması halinde, millet topyekûn kendisini savunacak ve direnecektir." maddeleri hep aynı düşüncüyü işaret eder: Aynı toprak üzerinde yaşayan ve ortak bir kültüre sahip bu millet, birlik ve beraberlik içinde hareket ettiği süre istiklalini elde edebilir.

Vurun Kahpeye romanında millete vatana bağlılığın, milliyetçilik duygusunun en somut hali Aliye ile birlikte Kuvayı Milliye kumandanı Tosun Bey'de görülür. Birbirini seven bu iki nişanlı insan, vatan ve millet aşkını her şeyden önde tutmanın sorumluluğu ile hareket eder. Aliye'nin Tosun Bey hakkındaki kanaatleri, adeta bu düşüncenin bir aynasıdır:

Bir defa daha hissediyordu ki Tosun, evvela kendi dimağındaki hâkim fikrin esiri, bendesidir. Ve bütün idealist adamlar, muayyen bir maksada varlığını vakfedenlerin zulümüyle zalimdir. Çünkü bunlar için, insani rabtalar, en kavi ve kadir aşklar, maksattan sonra gelen şeylerdir ve maksatları için hiçbir elemenden, hiçbir fedakârlıktan, hiçbir kurbandan kaçınmazlar. Bunların bu kudretidir ki ihtilalleri, millet tarihinde herhangi yeni dönümü, herhangi sarsıntıyı, kan ve facia mukabilinde vücuda getirir." (Adıvar, 2000, s. 142).

Aliye, o an nerdeyse imkânsız gördüğü bu aşka düştüğü için kendine acır çünkü fikriyle sevgilisi karşı karşıya geldiği zaman ilk feda edilebilecek olanın sevgili olduğunu anlamıştır. Tosun Bey'in aşkını ikinci plana

atarak vatanını ve milletini öne çıkarması ile Mustafa Kemal'in *millî bir gaye* için ortaya atılma kararı alması arasında bir benzerlik vardır. Nitekim Mustafa Kemal, düşman işgallerine karşı vatani ve milleti savunmanın İstanbul Hükümeti'yle karşı karşıya gelmek demek olacağını iyi biliyordu. Kendisiyle birlikte bu yola çıkacaklara durumun vahametini anlatarak döneceklere şimdiden bunu yapmasını tavsiye etmiş, yola devam edeceklerine de imha edilmek, yok edilmek pahasına da olsa bu uğurda savaşmalarının elzem olduğunu söylemiştir (Atatürk, Nutuk, 31).

Vurun Kahpeye romanında, Tosun Bey'de müşahhas hâle gelen milliyetçilik duygusu, Yunan askerlerinin Aliye'nin evini kuşatmasıyla zirveye çıkar. Tosun Bey, Yunanlılara saldıracakları gecenin hemen öncesinde Aliye'yi görmek için Ömer Efendi'nin evine geldiğinde, evin Yunan askerleri tarafından kuşatma altına alındığını görür. Oradan kimseye görünmeden ayrılmanın imkânsızlığını anlayan Tosun Bey'i derin bir pişmanlık duygusu sarar. Zira gece yarısına kadar o evden çıkamazsa bütün ordunun selameti tehlikeye düşecektir. Aliye'nin tesellisi karşısında Tosun Bey ona şu cevabı verir: "Bu felakete sırf kendi zaafım, seni görmek için kalbimin çocuk zaafı sebep oldu. Eğer buraya gelmeyeydim, vazifemi yapmam muhakkaktı. Eğer kalbimde bu hodbin aşk olmasaydı, memleketimi, ordumu, binlerce Türk'ün canını tehlikeye koymayacaktım." (Adıvar, 2000, s. 143).

Tosun Bey, ferdî aşkını vatan aşkının önüne koyduğu için son derece pişman olmuş, çaresizlik içinde kıvranıp durmuştur. Bu noktada anlatıcı, onun aklından geçenleri şu satırlarla dile getirir:

Kendini öldürmek bile onun zaafının tevhit ettiği felaketi temizleyemezdi. Şimdi davasına hıyanet etmiş bir mefkûre mücahidi, ordusunu tehlikeye düşürmüş bir askerdi. Zaafı yüzünden namusunu, memleketini attığı muhakkak hezimetle karşı karşıya kalmıştı ve öldükten sonra ruh için ebediyet varsa, ruhu bu utancı, bu hezimetini ebediyen manevi bir ceza olarak çekmeye mahkûmdu." (Adıvar, 2000, s. 143).

Tosun Bey'in bu davranışı, duygu ve düşünceleri Mustafa Kemal'in "millî varlığı muhafaza etmek, milletin saadeti için çalışmak, ortak emeller peşinde koşmak, millete zarar vermemek" şeklinde vasıflandırdığı millîlik ilkesinin birer yansıması olarak mütalaa edilebilir. Millî mücadele hareketinin başlamasını sağlayan milliyetçilik ruhu, Aliye ile birlikte Tosun Bey'de aidiyetlik duygusunu bütün her şeyin önüne çıkarmış, bir vatana, bir millete mensup olmanın sorumluluğu bu roman başkışilerini canlarından bile vazgeçirecek kadar güçlü bir etki oluşturmuştur.

Aynı toprak üzerinde yaşayıp ortak bir kültürü paylaşmayan ve kendi menfaatlerini her şeyden önde tutup aidiyetlik duygusunu hissetmeyen, vatanın ve milletin zararına çalışan bir grup insan vardır ki romanda bu grup, Hacı Fettah Efendi ile Kantarcıların Uzun Hüseyin başta olmak üzere maarif müdürü ve muallim Hatice Hanım tarafından temsil edilir. Bunlar millî mücadele döneminde Kuvayı Milliye'ye aleyhtardır. Bilhassa maarif müdürü gibi olanlar İstanbul Ferit Paşa hükümetine bağlı olup şahsi korkularla titremektedir. Hacı Fettah Efendi ve Kantarcıların Uzun Hüseyin ise doğrudan Yunan ordusuna çalışmakta, Kuvayı Milliye'nin yakalanması için ellerinden geleni yapmaktadır. Türk milletiyle hareket etmek yerine Yunan tarafıyla birleşmeyi tercih eden ya da menfaatlerine nasıl geliyorsa öyle davranan bu kişiler, güç kimdeyse daima onun yanında yer almışlardır. Nitekim romanın sonunda Yunan orduları Kuvayı Milliye karşısında mağlup olup geri çekilince, vatan topraklarına ayak basan Türk askerini en ön safta karşılayan yine bu çıkarıcı kesim olmuştur.

Millî mücadele ruhunu ateşleyen ve aynı zamanda bir başlangıç noktasını işaret eden "vatanın bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir" ifadesini, Millî Mücadele boyunca yürütülecek programın çerçevesi olarak düşünmek mümkündür. Bu düşünce uyarınca Anadolu'nun birçok bölgesinde düzensiz askeri birlikler oluşmaya başlamıştır. Çünkü düşman işgali altında olan İstanbul Hükümetinin emirlerini yerine getirecek bir ordu yoktu bu yüzden vatani koruma görevi doğrudan doğruya millete kalmıştı. Bu düşünceden ve duygudan doğan Kuvayı Milliye de milleti temsil eden, Millî Mücadele ile özdeşleşen bir kavram olmuştur. Kuvayı Milliye, düşmana karşı vatan topraklarının savunmasını yaparken aynı zamanda birlik ve beraberlik duygusunun sağlanmasında da etkili olmuştur (Günver Güneş, Atatürk Ansiklopedisi, "Kuvâ-yı Milliye"). Millî duygularla gerçekleşen bu örgütlenme işi, Türk milletin gücüne inanmayan kesimlerce provoke edilmiştir. Başta, işgal altında bulunan İstanbul Hükümeti olmak üzere Kuvayı Milliye aleyhine eylemler yapılmış, padişahın icazetiyle din adamları tarafından Kuvayı Milliyecilerin vatan haini olduklarına dair fetvalar yayınlanmıştır. Dolayısıyla Millî Mücadele hareketi içinde Mustafa Kemal'in *zararlı din adamları* diye tabir ettiği din görevlileri milliyetçilik ruhuna aykırı girişimlerde bulunmuşlardır.

Vurun Kahpeye romanında Hacı Fettah Efendi'nin Cuma namazı çıkışında meydana halka verdiği vaaz, bunun bir örneğini oluşturur. Bu vaazında Hacı Fettah: "Kuvayı Milliye'nin kanı gâvurlar gibi helaldir; Yunanlıları isteyiniz, onları istemeyiniz." (Adıvar, 2000, s. 34) derken, bunu kendisine verilen icazetnameye dayanarak söylediği anlaşılmaktadır. Nitekim padişah, Kuvayı Milliyecilere yakınlık gösterenleri azledeceğini, sadık tebaasına ise Ankara'daki vatan hainlerine karşı koymalarını söylemiş, yasa dışı işler yapan Mustafa Kemal ve çevresindekileri öldürmeyi kutsal bir görev haline getirerek hem bu dünyada hem de ahirette ödüllendirileceğini belirtmiş, onları idama mahkûm etmiştir (Armstrong, 2013, s. 125). *Vurun Kahpeye* romanında bu görevi ifa eden Hacı Fettah Efendi ve onun yanında yer alan Kantarcıların Uzun Hüseyin, Türk milletine ve vatan toprağına ihanet içinde Yunanlılarla işbirliği yaparak milliyetçilik ruhunun daima karşı tarafında yer almıştır.

Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi'ni açarken verdiği demeçte, Millî Mücadele hareketi boyunca yapılan bu tür propagandalara dikkat çekmiştir. Memlekette ecnebi parasıyla yapılan bu propagandaların millî hareketi etkisiz hale getirmek ve onu felce uğratmak amacıyla yapıldığını söyledikten sonra sözü bizim memleketimizdeki eylemlere getirir. Her memlekette, her devirde ve her zaman ortaya çıkan, kalbi ve asabı zayıf, bilinçsiz insanlarla beraber vatansız ve aynı zamanda kendi menfaatini vatanın ve milletin zararına olacak şekilde öne çıkararak adı ve bayağı kimseler, düşmanlarımız tarafından ustalıkla yönetilmişlerdir. Fakat buna rağmen ümidini yitirmeyen Mustafa Kemal, mukaddes bir kurtuluş gayesi içinde çarpınan Türk milletinin bu azmi sayesinde bütün engelleri aşacağına kalpten inandığını ifade etmiştir (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1997, ss. 4-5). Mustafa Kemal'in vermiş olduğu bu demeç -Millî Mücadele boyunca-Cumhuriyet'in kurucu niteliklerinin en başında gelen milliyetçilik ilkesinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koyar. *Vurun Kahpeye* romanında milliyetçilik açılımının, vatanperverlik ve vatan hainliği şeklinde iki farklı boyutta verilmesi, Millî Mücadele hareketinin mukaddesatını ayrıca öne çıkarmıştır. Hacı Fettah Efendi ile Kantarcıların Uzun Hüseyin'in kendi kişisel menfaatleri gereği Tosun Bey'i Yunanlılara hedef göstermeleri, Kuvayı Milliye birliklerinin aleyhine işler çevirmeleri ve Aliye öğretmenin katline sebep olmaları Cumhuriyet'e giden süreçte vatanın ve milletin zararına çalışan kimselerin adiliğini işaret eder.

Mustafa Kemal, bir milletin varlığı ve hukuku için bütün kuvvetiyle, bütün fikrî ve maddi güçleriyle alakadar olmaması; bir milletin kendi kuvvetine dayanarak varlığını ve bağımsızlığını temin etmemesi durumunda başkalarının oyuncağı olmaktan kurtulamayacağını belirtir (Yücel, 1988, s. 808). Mustafa Kemal'in bu sözleri, *Vurun Kahpeye* romanında iki karşıt kutbun temsilcileriyle ilişkilendirilebilir. Hacı Fettah Efendi ile Kantarcıların Uzun Hüseyin, bir arada yaşadığı insanlar içinde mevcudiyet gösteremedikleri, maddi-manevi mücadeleye girişemedikleri, kendi gücüne dayanıp bağımsızlığı temin etmedikleri için Yunan kumandanı Damyonos'un oyuncağı haline gelmişlerdir. Oysa Aliye ve Tosun Bey, tam da Mustafa Kemal'in işaret ettiği kimseler gibi bütün varlığını milletin varlığı ve hukuku için ortaya koymuşlar, kendi güçlerine dayanarak millî bir mücadele eylemine girmişlerdir.

Vurun Kahpeye romanında memleketin tek kurtuluş ümidi Aliye'nin vereceği karara bağlanmıştır. Tosun Bey'in Yunan askerlerinin kuşatma altına aldığı evden çıkabilmesi, Aliye'nin kendisine göz koyan Yunan Kumandanı Damyonos'un evlilik teklifini kabul etmesine bağlıdır. Aliye, bu kararı vermeden önce şunları düşünür:

Önünde bu kadar nefis ve yüksek bir hayat tablosu gibi duran bu sevgili vücut, biraz çekilse, arkasından bütün memleketi, baştanbaşa, halesi içinde kıvrılırken görecekti. Ruhu yine bir esire inkılap edecek, garip vatani baştanbaşa istila edecek her ıstırap, meşakkat içinde inleyen, her sürünen, ölen avarenin kalbine kadar girecekti (Adıvar, 2000, s. 145).

Daha önce, Damyonos'un odasında milleti ve vatani için kendini feda edemeyen Aliye, bundan sonra kendisi için çok zor, çok feci bir fedakârlıkta bulunmak üzere harekete geçer. Aliye, niyetini Tosun'a söylediğinde Tosun, Aliye'nin "arkasında yürüyen ordusunu, meşakkat ve zincir altında ıstırap çeken milletini" görür ve aklından şunları geçirir: "Demek memleket ve maksat, insandan yalnız vücudunu, yalnız hayatını istemiyordu. Bunların bin defa fevkinde, bunların heyecanını oyuncak yapan aşkın pahasını istiyordu." (Adıvar, 2000, s. 147). Böylelikle Aliye, milletin menfaati uğruna kendi menfaatinden vazgeçerek istiklal o meşakkatli yolunu tutar.

Cumhuriyet'e giden sürecin başlangıç noktasını oluşturan milliyetçilik ruhu, *Vurun Kahpeye* romanında, milleti için kendini feda edenler ve kendisi için milleti feda edenler şeklinde ele alınmıştır. Mustafa Kemal'in yürüttüğü İstiklal Harbi'nde üzerinde önemle durduğu bu ilke, *ortak kültür birliği, ortak mazî, ortak idealler, millî birlik ve beraberlik, millî şuur* izlekleri üzerinden ele alındığında *Vurun Kahpeye* romanında bunların Aliye Öğretmen ve Tosun Bey tarafından idealize edilerek verildiği görülür. Bu izleklerin karşısında yer alan gayri

millilik ve vatana ihanet izlekleri de Hacı Fettah ile Kantarcıların Uzun Hüseyin tarafından ele alınarak anlatılır. Yunanlılar Türk taarruzu karşısında geri çekildikten sonra, ahaliye ilk olarak Yunanlılar aleyhine nutuklar atan, Türk ordusunu selamlamak için kasabanın sınırına kadar gidip beklemeyi teklif eden Hacı Fettah Efendi hakkında anlatıcının yorumu dikkate değerdir: “Yunanlılarla işbirliği yapan, Yunanlılar olduğu zaman hiç olmazsa millî orduya aleyhtar olan kasabanın en aşağı tabakası, en büyük velvele ve nümayişle günün milliyetperverleri ve kahramanları olmuşlardı.” (Adıvar, 2000, s. 163). Ancak milliyetçilik ruhuna asıl darbe, Hacı Fettah'ın Aliye'yi işaret ederek Türk ordusu kasabaya girmeden önce temizlenecek adamların olduğunu söylemesi ile vurulur: “Biz, kendi ordumuz girmeden, burada şeriatın namusunu temizleyeceğiz, izzet ve şerefini yükselteceğiz. Evvela, burada Yunanlılara namusunu satmış ne kadar kahpe varsa temizleyeceğiz. Şu büyük cami meydanında, Allah'ın beyti önünde onları öldüreceğiz. İslam'a, İslam'ın namusuna hıyanet etmiş bir tek kahpe bırakmayacağız.” (Adıvar, 2000, s. 164). Hacı Fettah'ın bu sözleri, insanlardaki milliyetçilik duygusunu sömürmekle birlikte dinin kötüye kullanılması ve halkın dini duygularının istismar edilmesi açısından romanın ideolojik yapısını da ortaya koyar.

Hacı Fettah'ın galeyana gelen halk, Aliye'yi taşlarken Aliye'nin son sözleri şunlar olur: “Siz, dün Yunan kumandanının adamları, kasabanın zalimleri olan hainlerin sözüyle beni nasıl öldürüyorsunuz? Bunlar Yunanlıları kasabaya davet etmedi mi? Bunlar babam Ömer Efendi'yi, ordumuzu istiyor diye sürgün etmedi mi? Bana değil, Hacı Fettah Efendi'ye, Uzun Hüseyin Efendi'ye vurun!” (Adıvar, 2000, ss. 166-167). Aliye'nin bu sözleri, galeyana gelen halkta hiçbir tesir uyandırmaz ve Aliye orada yaşamını yitirir.

Vurun Kahpeye romanında millî ruhu işaret eden söylem, romanın başında millî duygularla yola çıkan idealist öğretmen Aliye'nin söylediği sözlerle sona erer: “Toprağınız toprağım, eviniz evim; burası için, bu diyarın çocukları için bir ışık olacağım ve hiçbir şeyden korkmayacağım; vallahi ve billahi!” (Adıvar, 2000, s. 169). Milleti için, vatani için ölümü göze alan biri olarak Aliye öğretmen ettiği yeminle, Cumhuriyet'e giden süreçte bu yolun ne kadar meşakkatli fakat aynı zamanda ne kadar mukaddes olduğunu da göstermiş olur.

***Vurun Kahpeye* Romanında Halkçılık Açılımı**

Cumhuriyet'in tamamlayıcı ilkelerinden biri olan halkçılık, toplumu oluşturan bireylerin arasında herhangi bir ayrım gözetmeksizin herkese eşit şartlarda davranılmasını esas alır. Buna göre eşitlik, halkçılığın ana bileşenlerinden biri olurken sınıfsızlık da diğer bileşenini oluşturur. Mustafa Kemal'in halkçılık anlayışı da imtiyazlı bir sınıfa yer tanımayan, devletin bütün imkânlarının halkın yararına kullanılmasını gözetten bir içeriğe sahiptir.

Vurun Kahpeye romanında halkçılık açılımı, daha çok sınıfsal imtiyazlar ve eşitsizlik ilkesi üzerinden bir söylemle ortaya konur. Romanın henüz başlarında Aliye öğretmenin mektebin ilk gününde yaşadıkları, Mustafa Kemal'in neden halkçılık üzerinde önemle durduğu konusunda bir fikir verir. Aliye'nin görevlendirildiği mektebin çocukları imtiyaz açısından iki sınıfa ayrılmıştır. İmtiyazsız sınıfın öğrencileri, kasaba esnafının çocuklarından oluşmaktadır. Bu sınıfa dâhil olan çocukların durumu romanda şu satırlarda dile getirilir: “Ekserisinin yuvarlak kırmızı yanakları, yanık yüzleri, siyah gözleri vardı. Yalınayak, yamalı şalvarlarla gelirler ve diğerleri gibi burunları akar ve elleri simsiyahtı. Buna rağmen Aliye onları çok sevmiştir.” (Adıvar, 2000, s. 9). Ancak diğer muallime Hatice Hanımın, bu sınıfın çocuklarına karşı son derece merhametsiz ve adaletsiz olması, imtiyazlı ile imtiyazsız sınıf arasındaki farkı iyice belirginleştirir: “Muallime Hatice Hanım bu sınıfa hiç ehemmiyet vermez, ders saatinde ekseri sigarasını yakar, sakızını çiğner, önlerine yazı meşki diye attığı ezeli bir besmele, herhangi başını kaldıracak olursa: ‘Seni kör olasıca piç!’ diye üstüne saldırdı.” (Adıvar, 2000, s. 9). Romanda bahsedilen imtiyazlı sınıfın öğrencileri ise sayıları az olmakla birlikte eşraf çocuklarıyla büyük memur çocuklarından oluşmaktadır. Eşraf çocuklarının çoğu “cılız, fena bakılmış, sümüklü, kirli fakat mütehakkim ve ahlaksız”dır. Bunların hepsinin cebinde bir tabaka tütünü vardır ve Hatice Hanımla karşılıklı oturup sigara içerler. Aliye “bu karnı şiş, nefesi kokan, yarı sakat, marazlı çocuklar”dan hiç hazzetmez.

Aliye sınıfa ilk girdiğinde, eşraf çocuklarından Kantarcıların oğlu Sabri ile başka bir çocuğun yumruk yumruğa dövüştüğünü görür. Sabri'nin çocuğu yere yatırıp ensesine yumruklar attığı sırada Hatice Hanım, elindeki değneği sallayarak gelir ve Sabri'nin dövdüğü çocuğu kulaklarından yakalar, bir de kendisi çocuğu döver. O zaman Aliye öfkeyle Sabri'yi yakalar ve Hatice Hanım'ın eline verir. Onu evine göndermesini ve uslanıncaya kadar mektebe gelmemesini söyler. Hatice Hanım'ın, onun eşraf çocuğu olduğu izahını hiç dinlemeyen Aliye'nin bundan sonraki hayatı, memur hanımlarının, eşraf oğullarının tehditleriyle, kavgalarıyla geçer. Aliye'nin Sabri'ye karşı bu davranışı aynı zamanda esnaf çocuklarının nazarında bir minnet duygusu oluşturur. Çünkü hayatlarında ilk defa bir eşraf çocuğuna böyle muamele eden öğretmen görürler. Aliye'nin bu tavrı, halkçılığın antitezi olarak ayrımcılığı işaret eder. Bir toplumda bütün vatandaşların eşit haklara sahip

olması ve eşit muameleye tabi tutulması halkçılık ilkesine uygun bir davranış iken –ki Aliye'nin tesis etmek istediği dzen tam da budur- bazı kesimlerin sahip olduğu avantajlardan oturu imtiyazlar elde etmesi ve toplum iinde farklı ama iyi bir mevkide bulunması, Mustafa Kemal'in hiç tasvip etmediği bir davranış modelini oluşturur. *Vurun Kahpeye* romanında halk ikiye ayrılmıştır: Eşraf ve eşrafın dışındakiler ya da otelikler. Bu ayırım, henüz yeni kurulmuş olan Cumhuriyet'in tamamlayıcı ilkelerine aykırı bir durumdur. Romanın anlatıcısı toplumdaki eşitsizliğin, sınıfsal ayrımcılığın boyutlarını işaret ederken aynı zamanda toplumsal bir bilinç oluşturmanın da gayreti iinde olmuştur. Dolayısıyla romanda ima edilen ya da aıkıça gsterilen bu imtiyaz meselesinin, ileride Cumhuriyet'i tamamlamak adına yapılacak olan inkılaplara da meşru bir zemin hazırladığı sylelenebilir.

Vurun Kahpeye romanında eşitlik ilkesinin ihlali üzerinden yapılan halkçılık aılımı, en çok da maarif müdürünün hanımının sözlerinde aığa çıkar: “Hoca parçası, kocamın hepiniz halayığısınız, istersek hemen azlederiz.” (Adıvar, 2000, s. 11). Büyük memur kesimini temsil eden birinden çıkan bu sözler, halkçılık ilkesinin ne kadar da gerekli olduğuna göndermede bulunur. Eğer bir toplumda eşitlik yoksa orada adaletsizlik baş göstermiş demektir. Adaletsizliğin olduğu bir yerde ise kaos oluşması kaçınılmazdır. O yüzden *Vurun Kahpeye* romanında, her ne kadar az bir bölümde halkçılık söylemine yer verilse de, anlatıcının bu durumu işaret etmesi oldukça önemlidir. Zira sınıfsal ayrımcılık, toplumun bütünlüğünü bozan ve toplumu parçalayan bir tehlikenin hareket noktası olabilir. Mustafa Kemal de bu tehlikenin boyutlarını sezmiş olmalı ki halkçılığın toplum hayatının her kesiminde olması gerektiğini söylemiş ve en somut biçimde uygulanması gereken bir ilke olduğunu özellikle belirtmiştir (Tünay, 1986, s. 510). *Vurun Kahpeye* romanında Aliye Öğretmenin eşraf çocukları münasebetiyle sergilediği tutum, Türk toplumunda imtiyazlı bir sınıfın olamayacağının ve varlıklı kimselerin, başkalarının hakkını çiğnemesine asla izin vermeyeceğinin bir ifadesidir.

Sonuç

XX. yüzyılın başında önemli savaşlar yaşayan Anadolu insanı asıl savaşını 1918-1922 yılları arasında vermiştir. İstiklal Harbi olarak adlandırılan bu savaşı diğerlerinden daha önemli kılan, Türk milletinin varlık yokluk mücadelesine girmesidir. Millî mücadele ruhu iinde birlik ve beraberlik duygusuyla hareket eden Türk milleti, vermiş olduğu bu savaşla kendi kaderini kendi tayin etmiş, girmiş olduğu yükün ağırlığı altından büyük bir zaferle çıkmıştır. Türk milletinin azim ve kararıyla kazanılan İstiklal Harbi sonrasında yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti doğmuştur.

Halkın egemenliğini esas alan, egemenliğin kaynağını halk olarak gören Cumhuriyet rejiminde, yeni Türk Devleti'nin nitelikleri birtakım esaslara dayandırılarak belirlenmiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin anayasalarında bu nitelikler, Atatürk ilke ve inkılapları şeklinde yer almış, bu ilke ve inkılapların dayandığı esaslar Cumhuriyet'in vasıflarını oluşturmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Cumhuriyet'in dayandığı esasların benimsenmesi hususunda halk ile devlet arasında bazı sorunlar yaşanmıştır. Özellikle genel kabul görmüş yerleşik inançlara, alışıl gelmiş yaşam tarzına yönelik değişimler, dönüşümler toplumun bazı kesimlerinde tepkilere yol açmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra yaşanan bu sorunlara çözüm üretmek amacıyla devlet tarafından aydın kadrolar oluşturulmuştur. Devlet ile Cumhuriyet'in kurucu aydınları arasında tesis edilen bu ilişkide devlet, toplumu yeniden yapılandırma amacına yönelik politikaları belirlerken kurucu aydın kadrolar da yapılacak yenilikler doğrultusunda toplumu bilinçlendirme görevi üstlenmişlerdir.

Cumhuriyet'in niteliklerinin topluma tanıtılmasında ve Yeni Türkiye Devleti'nin çağdaşlık yolunda ilerlemesinde rol oynayan bu aydın kadrolar iinde romancılar önde gelmiştir. Halide Edip Adıvar, Cumhuriyet'in kurucu aydın kadrosu iinde yer alan ve romanlarıyla bu sürece hizmet eden romancılardan biridir. Yazarın *Vurun Kahpeye* adlı romanı, erken dönem Cumhuriyet romanları iinde, yeni Türkiye Cumhuriyeti'ne giden süreçte yaşananları göstermesi ve yeni Türkiye Devleti'nin kurucu niteliklerine, Cumhuriyet'in dayandığı esaslara göndermede bulunması aısından önemlidir.

Millî mücadele hareketinin ve millî mücadele ruhunun işlendiği *Vurun Kahpeye* romanında yazar, Cumhuriyet'in kurucu niteliklerine dair bazı aılımlar sergilemiştir. Bu aılımların başında laiklik, milliyetçilik ve halkçılık ilkeleri gelir. Ancak ilke ve inkılap olarak anayasada yer alan bu nitelikler, *Vurun Kahpeye* romanında bu ilkelerin işaret ettiği anlamlara ve esaslara göre yer almıştır. Buna göre *laiklik* ilkesi romanda, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması manasında değil, daha çok toplum yaşamını biçimlendiren dini argümanların saptırılması, toplumda saygınlığı olan din adamları tarafından dininin kötüye kullanılması ve buna bağlı yaşanan olumsuzluklar ekseninde ele alınmıştır. *Milliyetçilik* ilkesinin romanda ele alınışında, Mustafa Kemal'in milliyetçilik anlayışından önemli izler bulunur. *Ortak kùltür* düşüncesinden hareketle

milliyetçilik, aynı vatan coğrafyasında aynı bayrak altında yaşayan, aynı milli duygu ve düşünceleri taşıyan, mensubu olduğu devlete ve vatana sadakatle bağlanan insanlar arasındaki birlik ve beraberliğe dayanır. *Vurun Kahpeye* romanında milliyetçiliğin açılımı iki şekilde ortaya konmuştur. Bunlardan birincisi Aliye öğretmen başta olmak üzere Tosun Bey, Ömer Efendi, Gülsüm hala ve Durmuş'un temsil ettiği milliyetçilik anlayışıdır ki bu kişiler, vatani ve milleti için canlarını feda etmeye hazır bir milliyetperverliğin temsilini oluştururlar. Romandaki diğer milliyetçilik açılımı, öncekinin anti-tezini oluşturacak şekilde yansıtılır. Hacı Fettah Efendi başta olmak üzere Kantarcıların Uzun Hüseyin, maarif müdürü ve muallim Hatice Hanım tarafından temsil edilen bu milliyetçilik anlayışı, kendi menfaatleri için vatanını ve milletini feda etmeye hazır bir anlayışın tezahürüne dayanır. Mustafa Kemal'in ortak kültüre dayanan milliyetçilik anlayışı, *Vurun Kahpeye* romanında, ihanete varan bir kurgu içinde ele alınmıştır. *Halkçılık* ilkesinin romandaki açılımı ise Mustafa Kemal'in halkçılık anlayışının doğrudan yansımaları şeklinde ortaya konmuştur. Mustafa Kemal'in halkçılık tanımında imtiyazlı bir sınıfa yer verilmediği gibi, devletin bütün imkânlarının halkın yararına kullanılmasını gözetilen bir içerik mevcuttur. Dolayısıyla halkçılığın ana bileşenlerinden birini eşitlik diğerini de sınıfsızlık teşkil eder. *Vurun Kahpeye* romanında da halkçılık açılımı, daha çok sınıfsal imtiyazlar ve eşitsizlik ilkesi üzerinden bir söylemle ele alınmıştır. Romanda eşraf çocuğu ve esnaf çocuğu şeklinde temsil edilen bu sınıfsal ayrımcılık, yeni kurulmuş olan Cumhuriyet'in dayandığı esaslara aykırılık oluşturur. Bir toplumda bütün vatandaşların eşit haklara sahip olması ve eşit muameleye tabi tutulması halkçılık ilkesinin dayandığı esasın özünü teşkil eder. Dolayısıyla Cumhuriyet'in kurucu vasfına aykırılık teşkil eden bu imtiyazlı olma durumu romanda, Aliye'nin eşitlik anlayışına dayalı tesis etmek istediği düzenin karşısı bir tutumla verilmiştir.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nin ilk romanlarından olan *Vurun Kahpeye*, Cumhuriyet'in ilk yıllarında Cumhuriyet'in niteliklerini, yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yaslanacağı ilkeleri topluma tanıtmaya konusunda değerlendirilebilecek romanlardan biridir. Cumhuriyet'in kurucu aydın kadrosu içinde edebiyatçı kimliğiyle yer alan Halide Edip Adıvar, bu romanıyla hem Cumhuriyet'e giden sıkıntılı süreci anlatmış hem de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dayandığı esaslara göndermelerde bulunmuştur. Böylelikle yazar, aydın olmanın sorumluluğu içinde toplumu bilinçlendirme konusunda önemli bir rolü yerine getirmiştir.

Etik Beyan

"Halide Edip Adıvar'ın *Vurun Kahpeye Adlı Romanında Cumhuriyetçi Açılımlar*" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayını ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir.

Çatışma Beyanı

Çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- Acar, H. (2018). Atatürk'ün millet anlayışı ve Atatürk milliyetçiliği. İçinde H. Acar (Edt.), *Milliyetçilik tipolojileri*. (ss. 133-148). Ankara: Nobel Yayınları.
- Adıvar, H. E. (2000). *Vurun kahpeye*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Albayrak, M. (2010). Kemalizmin düşünsel temelleri ve tarihsel oluşumu. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 26(77), 307-344.
- Andı, F. (2006). Türk edebiyatında roman: Cumhuriyet devri. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(8), 165-201.
- Armstrong, H.C. (2013). *Bozkuurt/Kemal Atatürk'ün yaşamı*. (çev. A. Çuhadır). İstanbul: Kamer Yayınları.
- Atatürk, M. K. (1938). *Nutuk*. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Atatürk Kültürü Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi (1997). Atatürk'ün söylev ve demeçleri I-III. (5. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Berkes, N. (2006). *Türkiye'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berkes, N. (1982). *Atatürk ve devrimler*. İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Bulut, S. (2021). Halkçılık. *Atatürk Ansiklopedisi*. Erişim adresi: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkcilik-ilkisi/>
- Cumhuriyet Halk Partisi Dördüncü Büyük Kurultayı Görüşmeleri Tutulgası (1935). Ankara: Ulus Basımevi.
- Feyzioğlu, T. (1985). Atatürk ve milliyetçilik. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(2), 353-412.
- Güneş, G. (2021). Kuvâ-yı Milliye. *Atatürk Ansiklopedisi*. Erişim adresi: <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kuva-yi-milliyey/>
- Hülür, H. ve Demirpolat, A. (1999). Seçkinlik, aydın kimliği ve süreklilik. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 367-389.
- Karaömerlioğlu, M. A. (2009). Tek parti döneminde halkçılık. İçinde T. Bora ve M. Gültekinil (Edt.), *Modern Türkiye'de siyasi düşünce/kemalizm*. (ss. 272-283). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Safa, P. (1997). *Türk inkılabına bakışlar*. İstanbul: Ötügen Yayınları.

- Őan, M. K. (2012). Baskıcı bir laiklik modeli olarak Türk laikliğinin anatomisi. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(2), 1-26.
- Tünay, M. (1986). Atatürk'ün halkçılık ilkesi ve çalışma hayatı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 2(5), 505-518.
- Yücel, Y. (1988). Atatürk ilkeleri. *Belleten Dergisi*, 52(204), 807-824.
- Zürcher, E. J. (2009). Kemalist düşünce'nin Osmanlı kaynakları. İçinde T. Bora ve M. Gültekingil (Edt.), *Modern Türkiye'de siyasi düşünce/ kemalizm*. (ss. 44-55). İstanbul: İletişim Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

The War of Independence, in which the Turkish nation struggled for existence and non-existence, resulted in the victory of the Turkish nation, which acted with the spirit of national struggle and kept its sense of unity and solidarity. After the War of Independence, which was won with the determination and decision of the Turkish nation, the new Republic of Turkey was established. The new Turkish State, built on the foundations of the Republic, systematically established its own structural order. In the Republican regime, which is based on the sovereignty of the people and sees the source of sovereignty as the people, the characteristics of the new Turkish State have been determined based on some principles. After the proclamation of the Republic, these qualities were included in the Turkish Republic Constitution in the form of Atatürk's principles and reforms, and the principles on which these principles and reforms were based formed the characteristics of the Republic. In the first years of the Republic, there were some problems between people and the state regarding the adoption of the principles on which the Republic was based. In particular, changes and transformations towards generally accepted sedentary beliefs and habitual lifestyles have led to reactions from some segments of the society. Intelligent cadres were formed by the state in order to find solutions to these problems experienced after the proclamation of the Republic. In this relationship established between the state and the founding intellectuals of the Republic, while the government determined the policies for the purpose of restructuring the society, the founding intellectual cadres undertook the task of raising the awareness of the society in line with the innovations to be made. Therefore, in the first years of the Republic, not only a state structure was established, but also they tried to create a new society model. Novelists have become prominent among these intellectual cadres who played a role in introducing the characteristics of the Republic to the society and in the progress of the New Turkish State on the path of modernity. Halide Edip Adivar is one of the novelists who took part in the founding intellectual staff of the Republic and served this process with her novels. The author's novel *Vurun Kahpeye* is important among the early Republican novels in that it shows what happened in the process leading to the new Republic of Turkey and refers to the founding characteristics of the new Turkish State and the principles on which the Republic is based. In the novel *Vurun Kahpeye*, in which the national struggle movement and the spirit of national struggle are processed, the principles of secularism, nationalism and populism come first among the expansions displayed on the founding qualities of the Republic. These qualities, which are included as principles and revolutions in the constitution, are given in the novel *Vurun Kahpeye* by being interpreted according to the author's point of view. Accordingly, the principle of secularism in the novel is handled not in the sense of separating religion and state affairs, but rather in the axis of deviating religious arguments that shape social life, the abuse of religion by the clergy who are respected in the society, and the negativities experienced accordingly. There are important traces of Mustafa Kemal's understanding of nationalism in the handling of the principle of nationalism in the novel. Moving from the idea of common culture, nationalism is based on the unity and solidarity between people who live in the same homeland under the same flag, have the same national feelings and thoughts, and are loyally attached to the state and homeland to which they belong. The expansion of the principle of populism in the novel is presented as a direct reflection of Mustafa Kemal's understanding of populism. There is no privileged class in Mustafa Kemal's definition of populism, and there is a content that takes care of the use of all the possibilities of the state for the benefit of the people. Therefore, one of the main components of populism is equality and the other is classlessness. In the novel *Vurun Kahpeye*, the expansion of populism is handled with a discourse on the principle of class privileges and inequality. *Vurun Kahpeye*, one of the first novels of the Early Republican Period, is one of the novels that can be evaluated in terms of introducing the qualities of the Republic to society in the early years of the Republic, the principles on which the new State of the Republic of Turkey will lean. Halide Edip Adivar, who is one of the founding intellectuals of the Republic as a literary scholar, explained the troubled process leading to the Republic with this novel and made references to the principles on which the State of the Republic of Turkey is based. Thus, the author has fulfilled an important role in raising public awareness within the responsibility of being an intellectual.